

*Seitsemän sinetin takana on viisaus ja viisauden takana on
hulluus :*
**avoin raamatullinen intertekstuaalisuus metalliyhtye Mokoman
sanoituksissa**

**Kandidaatintutkielma
Henna-Riikka Uotila
Suomen kieli
Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto
2021**

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä Henna-Riikka Uotila	
Työn nimi <i>Seitsemän sinetin takana on viisaus ja viisauden takana on hulluus</i> : avoin raamatullinen intertekstuaalisuus metalliyhtye Mokoman sanoituksissa	
Oppiaine Suomen kieli	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Toukokuu 2021	Sivumäärä 23
Tiivistelmä <p>Tässä tutkielmassa tarkastelen Mokoman sanoitusten avoimia intertekstuaalisia viittauksia Raamattuun. Tutkimuskysymykseni ovat: 1. Millaisia avoimia raamatullisia viittauksia Mokoman sanoituksista löytyy ja mihin raamatunkohtiin sanoituksissa viitataan? 2. Millaisia merkityksiä viittaukset luovat uudessa tekstiympäristössä? Tutkimuksen aineistoksi valikoituivat viisi Mokoman kappaletta, jotka ovat <i>Koiruoho</i>, <i>Mutta minulta puuttuisi rakkaus</i>, <i>Seitsemän sinetin takana</i>, <i>Tahdon ihmeet takaisin</i> ja <i>Uusi Aatami</i>, <i>Uusi Eeva</i>. Tutkimuksessa hyödynnetään avoimen intertekstuaalisuuden käsitteen lisäksi erityisesti Kiril Taranovskin subtekstin analyysimetodia.</p> <p>Tarkastelemistani viidestä kappaleesta kahdessa esiintyi sitaatteja, loput viittaukset näyttäytyivät alluusioina. Kappaleissa viitataan Ilmestyskirjan tapahtumiin, minkä lisäksi luomiskertomus ja syntiinlankeemus sekä yleisemmin Raamatussa kuvatut ihmeteot tulevat esille. Viittausten merkityksen analyysistä voi huomata, miten suuria merkityseroja raamatullisten intertekstuaalisten viittausten tunnistaminen voi sanoituksien tulkintaan luoda ja monessa tilanteessa ne voivat muuttaa koko kappaleen tulkintaa.</p> <p>Kandidaatintutkielmani täydentää Mokomasta, metallimusiikista ja sanoituksista tehtyä tutkimusta. Tutkimuksen kautta on mahdollista huomata niitä uusia merkityksiä, joita raamatulliset viittaukset voivat kappaleiden sanoituksiin ja tulkintaan tuoda. Raamatullisen intertekstuaalisuuden tarkastelun kautta voidaan päästä käsiksi sanoitusten vaikutuksiin yksilön ja laajemmin yhteiskunnan tasolla.</p>	
Asiasanat intertekstuaalisuus, sitaatti, allusio, subteksti, Raamattu, Mokoma, metallimusiikki, sanoitukset, lyriikat	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopiston kieli- ja viestintätieteiden laitos	
Muita tietoja	

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Tutkimuskysymykset	2
1.2	Aikaisempi tutkimus	3
2	TEORIATAUSTA.....	4
2.1	Diskurssianalyysi	4
2.2	Intertekstuaalisuus.....	5
2.3	Subteksti.....	7
2.4	Metallimusiikki ja -lyriikka	8
3	AINEISTO.....	10
3.1	Aineiston rajausta ja valinta.....	10
3.2	Aineiston luokittelu.....	11
4	AINEISTON ANALYYSI	12
4.1	Sitaatit	12
4.1.1	<i>Mutta minulta puuttuisi rakkaus</i> – Rakkaus ihmiseen vai Jumalaan?.....	12
4.1.2	<i>Koiruohon</i> sitaatit – ”Olisin vain halunnut kuolla”	13
4.2	Alluusiot.....	14
4.2.1	<i>Koiruohon</i> alluusiot – Tuomiopäivän vitsaukset.....	14
4.2.2	<i>Seitsemän sinetin takana</i> – Tuomiopäivän perimmäinen viisaus.....	15
4.2.3	<i>Tahdon ihmeitä takaisin</i> – Rukous uudesta alusta.....	16
4.2.4	<i>Uusi Aatami, Uusi Eeva</i> – häpeä, moraalinen voitto vai ihmiskunnan pelastus?.....	17
5	PÄÄTÄNTÖ.....	19
	LÄHTEET.....	22

LIITTEET

1 JOHDANTO

Kandidaatintutkielmassani tarkastelen metalliyhtye Mokoman sanoituksista löytyviä intertekstuaalisia viittauksia Raamattuun. Mokoma on yksi suomenkielisen metallimusiikin tunnetuimpia ja suosituimpia yhtyeitä, joka on julkaissut 11 sähköistä ja kaksi akustista albumia sekä lukuisia EP:itä ja singlejä. Albumeista viisi on myynyt kultaa ja yhtyeen albumit ovat monesti nauttineet myös virallisen listan ykköspaikasta. (Mokoma: 2020.) Yhtyeen sanoittajana toimii solisti Marko Annala, joka on musiikillisen uransa lisäksi kirjoittanut myös useamman kaunokirjallisen teoksen, joista romaani *Paasto* (Annala 2018) käsittelee vahvasti juuri uskontoon ja uskoon liittyviä teemoja.

Metallimusiikki on nykyisin kiistaton osa suomalaista populaarimusiikin kaanonia, jolla on sekä kulttuurista, taloudellista että vientipoliittista merkitystä ja joka on iso ilmiö niin Suomessa kuin muuallakin maailmassa (Lukkarinen 2006a: 4). Tämän lisäksi raskaamman musiikin tekijät ymmärretään nykyisin muiden taiteilijoiden ohella suomalaisen kulttuurin ja suomalaisen identiteetin rakentajina (Saaristo 2003: 12) ja monien metalli- ja rockmuusikoiden ja -sanoittajien toimiessa myös kaunokirjailijoina tai runoilijoina on kuilu raskaan musiikin sanoitusten ja korkeakulttuurin välillä kaventunut. Kaikesta ristiriitaisuudestaan huolimatta, tai ehkä juuri sen takia, raamatullista kieltä on ammennettu laajalti rock- ja hevimusiikissa niin yhtyeiden ja kappaleiden nimissä, kansikuvataiteessa, pukeutumisessa kuin sanoituksissakin (Korpua 2016: 97–98). Suomalaisen rockmusiikin saralla raamatullista tematiikkaa sanoituksissaan ovat käyttäneet paljon esimerkiksi A. W. Yrjänä, Juice Leskinen, Ismo Alanko ja Jarkko Martikainen. Raamatulla voidaankin nähdä olevan kiistaton vaikutus nykypäivän populaarikulttuuriin ja lyriikoihin. (Korpua 2016: 162–165.)

Sanoitukset ovat monelle hyvin tärkeä ja oleellinen osa musiikin kuuntelua ja kappaleiden tulkintaa ja niiden luomat mielikuvat ja merkitykset vaikuttavat siihen, miten ajattelemme asioista ja maailmasta (Honkavuori 2019: 10–11). Esimerkiksi Maakanen mainitsee pro gradu -tutkielmassaan lukiolaisten suosineen rocklyriikoita runoanalyysin kohteeksi niin sanottujen taiderunojen ohi (Maakanen 2007: 29), mikä osaltaan kertoo siitä, miten erilaisten sanoitusten analysoiminen on oppilaille usein hyvin mieleistä ja täten niiden huomioiminen osana esimerkiksi kirjallisuuden ja tekstianalyysin opetusta on osaltaan perusteltua. Lisäksi sanoitukset voivat auttaa itsereflektiossa sekä tunteiden ja ajatusten käsittelyssä (Honkavuori 2019: 7), joten on merkittävää, miten sanoituksia tulkitaan ja että niitä ylipäätään analysoidaan ja tutkitaan.

Käytän tutkielmassani tulkinnan pohjana kristillistä Raamattua, tarkemmin Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vuonna 1992 käyttöön ottamaa Raamatun käännöstä. Raamattu

on vaikuttanut vahvasti koko länsimaisen kulttuurin ja yhteiskuntien rakentumiseen niin kaunokirjallisuuden, taiteen kuin kielenkin kautta. Kristinusko ja Raamatun tekstit ja tarinat vaikuttavat yleisesti moraalikäsitteisiin ja moniin yhteiskunnan rakenteisiin. Raamattu on aikojen saatossa luonut kuvan siitä, mikä on oikein tai väärin, ja mikä on ihmisen perimmäinen olemassaolon tarkoitus. Vaikka Raamattu voi olla yhdelle pyhä kirja, toiselle turhanpäiväinen kirjojen kokoelma ja kolmannelle verrattavissa kaunokirjalliseen teokseen, on Raamatun ja kristinuskon merkitys suomalaiselle ja länsimaalaiselle yhteiskunnalle ja kielelle kiistaton. (Korpua 2016: 7.) Onkin oleellista tarkastella niitä tapoja, joilla Raamattu ja sen kertomukset nousevat esiin nykypäivän teksteissä, sillä Raamattu vaikuttaa jollain tasolla kaikkiin taustasta ja uskonnollisesta vakaumuksesta riippumatta. Raamattu ja uskonto sekä musiikki ja sanoitukset ovat monelle hyvin henkilökohtaisia aihealueita, jolloin niihin liittyvien teemojen ja ilmiöiden käsittely erilaisissa tekstiympäristöissä voi antaa tietoa kielenkäytön, uskonnon ja hengellisyyden, musiikin, ihmisyyden, yhteiskunnan ja kielen merkitysten välisistä suhteista.

1.1 Tutkimuskysymykset

Pyrin kandidaatintutkielmassani vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Millaisia avoimia raamatullisia viittauksia eli sitaatteja ja alluusioita Mokoman sanoituksista löytyy ja mihin raamatunkohtiin sanoituksissa viitataan?
2. Millaisia merkityksiä viittaukset luovat uudessa tekstiympäristössä?

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena on jäsenellä avoimen intertekstuaalisuuden käsitteiden avulla aineistoa ja sieltä löytyviä viittauksia. Käsittelem sitaatin ja alluusion käsitteet tarkemmin intertekstuaalisuuden teoriaa käsittelevässä luvussa, mutta yksinkertaisimmillaan sitaatti tarkoittaa tässä yhteydessä lähes sanatarkkaa lainausta ja alluusio taas viittausta johonkin laajempaan, mutta tunnistettavaan osaan toisesta tekstistä (Heikkinen, Lauerma & Tiililä 2012b: 258–259).

Toinen tutkimuskysymys pureutuu viittausten luomiin merkityksiin, sillä subtekstiin viittaaminen tuo osaltaan tekstiin uusia aineksia ja tulkintamahdollisuuksia. Jotta analyysi ei jäisi vain pintapuoliseksi, on oleellista tarkastella myös niitä mahdollisia motiiveja, joiden takia viittauksia on käytetty. Analyysin avulla pääsen syventämään näkemystä metallimusiikin

luonteesta sekä raamatullisten viittausten käyttötarkoituksista erilaisissa tekstiympäristöissä ja taidemuodoissa.

1.2 Aikaisempi tutkimus

Suomenkielisten yhtyeiden ja artistien sanoitusten intertekstuaalisuutta on tutkittu varsin monipuolisesti. Vain sanoitusten intertekstuaalisuuteen keskittyvien tutkimusten lisäksi intertekstuaalisuutta sivutaan monissa tutkimuksissa, vaikka niiden pääpaino ei olekaan juuri intertekstuaalisuuden tutkimisessa. Tästä hyvä esimerkki on Emma Halosen (2020) maisterintutkielma, jossa sivutaan metalliyhtye Stam1nan sanoitusten raamatullisia viittauksia, vaikka pääpaino on dystopian piirteiden analyysissä. Suomenkielisten sanoitusten intertekstuaalisuutta on tarkasteltu muun muassa Vesa Jarvan (2017) artikkelissa *Intertekstuaalisuus Eppu Normaalin kappaleessa Murheellisten laulujen maa*, Marleena Vilmingon (2017) pro gradu -tutkielmassa, joka käsittelee Ismo Alangon sanoitusten avointa intertekstuaalisuutta sekä Tenho Immosen (1999) Hectorin sanoitusten tekstienvälisyyttä käsittelevässä pro gradu -tutkielmassa.

Erityisesti raamatullista intertekstuaalisuutta sanoituksissa on tutkittu muun muassa Laura Hangasmaan (1997) Juice Leskisen sanoitusten raamatullisia alluusioita käsittelevässä pro gradu -tutkielmassa. Monissa ensimmäisessä kappaleessa mainituissa tutkimuksissa ja tutkielmissa on myös tullut esille raamatullisia viittauksia (esimerkiksi Hangasmaa 1997; Vilmingo 2017; Immonen 1999; Halonen 2020), mistä myös osaltaan näkee Raamatun vahvan vaikutuksen länsimaiseen kulttuuriin ja taiteeseen.

Mokomaan liittyvä aikaisempi tutkimus keskittyy yhtyeen jäsenten karjalaisen identiteetin ja sitä kautta murteen tutkimukseen (Partanen 2010) sekä kiertuepäiväkirjojen analyysiin (Partanen 2007). Yleisemmin suomalaista metallimusiikkia on tutkinut muun muassa Ilpo Lukkarinen (2006a) pro gradu -tutkielmassaan *Metallimusiikki paperilla – Diskurssianalyysi Juho Juntusen artikkelista raskas metalli* sekä artikkelissa *Raskaan metallin diskurssit – Metallimusiikki suomalaisessa rock-kirjoittelussa 2000-luvulla* (Lukkarinen 2006b). Sanoituksia ja metallimusiikkia on siis tutkittu ja analysoitu suomalaisellakin tutkimuskentällä jonkin verran, mutta erityisesti Mokoman sanoitusten ja niihin liittyvän intertekstuaalisuuden kohdalla on tutkimusaukko.

2 TEORIATAUSTA

2.1 Diskurssianalyysi

Tässä tutkielmassa diskurssianalyysi toimii kattoteorian, mutta itse aineiston luokittelu ja analyysi tehdään avoimen intertekstuaalisuuden ja subtekstin analyysimetodin mukaan, jotka käsitellään seuraavissa luvuissa. On kuitenkin oleellista avata myös hieman diskurssianalyysin teoriaa, sillä se vaikuttaa varsinkin intertekstuaalisuuden teorian ja sitä kautta myös subtekstin analyysimetodin taustalla. Itse diskurssin käsite viittaa johonkin olemassa olevaan kielelliseen kokonaisuuteen (Pälli & Lillqvist 2020: 377). Tällaisia voivat olla esimerkiksi erilaiset tilanteeseen sidotut kielenkäytön tavat tai erilaiset kiteytyneet ja näkökulmaltaan rajatut merkityksellistämisen tavat, joiden avulla tuotetaan tietynlaista sosiaalista todellisuutta (Heikkinen 2012: 94). Diskurssianalyysi on siis käytössä olevan kielen tutkimusta (Gee 2011: 8). Faircloughin (2003: 124) mukaan diskurssit ovat ihmisten erilaisia näkökulmia maailmasta ja samalla representaatioita sekä konkreettisesta että ideaalista maailmasta. Diskurssit eivät representoi maailmaa vain sellaisena kuin se nähdään, vaan ne myös heijastelevat erilaisia mahdollisia todellisuuksia. Diskurssianalyysin tavoitteena on ymmärtää kielen käyttötarkoituksia ja sitä, millaiseen sosiaaliseen toimintaan se liittyy. (Pälli & Lillqvist 2020: 375.)

Diskurssianalyysi yhdistyy intertekstuaalisuuden käsitteeseen Bahtinin dialogismin avulla: diskurssianalyysissa korostuvat merkitykset, vuorovaikutuksellisuus ja kontekstisidonnaisuus, jossa kielenkäyttäjät erotetaan kielenkäytöstä. (Pälli & Lillqvist 2020: 382). Intertekstuaalisuuden voi nähdä yhteiskunnassa esiintyvien diskurssien välisen dialogin tekstuaalisena heijastumana tai jälkenä (Gee 2011: 112–113). Diskurssit siis luovat tekstiin ja kieleen merkityksiä, jotka ovat yhteydessä tekstin dialogisuuteen ja kontekstiin. Diskursseja tutkittaessa on usein viitattu puhutun kielen tai keskustelujen tutkimukseen, joten diskurssin voi myös sitä kautta nähdä tuovan tekstiin dialogisuutta. Tämän lisäksi diskurssianalyysissa suhtautuminen kontekstiin on erilainen kuin puhtaasti tekstilingvistiksessä analyysissa, sillä tekstinsisäisten seikkojen sijaan tarkastelun kohteena ovat tekstinulkoiset tekijät, jotka taas osaltaan vaikuttavat tekstiin ja sen sisäisiin tekstuaalisiin keinoihin ja ratkaisuihin. (Heikkinen 2012: 95.) Intertekstuaalisuutta onkin mielekästä tarkastella diskurssianalyysin kautta, sillä niiden luonne on samankaltaisesti tekstien dialogisuuteen ja tekstin ulkoisten tekijöiden merkityksiin keskittyvä.

Käsitlemästäni aineistosta erottuu raamatullinen diskurssi ja siihen liittyvät tunnistettavat tavat merkityksellistää ja kuvata erilaisia asioita ja tapahtumia. Raamattuun ja raamatulliseen kieleen liittyy tietty elämänkatsomus, sananlaskut, vertauskuvat ja kielenkäytöntapa, jotka luovat tekstiin näihin liittyviä merkityksiä. On kuitenkin huomattava, että Raamatun kieli ja siitä muodostuvat diskurssit ovat iskostuneet hyvin vahvasti kieleen ja kulttuuriin, joten raamatullisen diskurssin erottaminen muusta kielestä voi olla ajoittain hyvin haastavaa (Korpua 2016: 36–37). Kun raamatullinen diskurssi yhdistyy metallimusiikin diskurssiin, syntyy dialogi näiden kahden diskurssin kesken. Tämä dialogi, siitä syntyvät uudet merkitykset ja intertekstuaalisten viittausten funktio ovat tutkimukseni kohteena. Näitä ilmiöitä on perusteltua tarkastella diskurssianalyysin kautta käyttäen intertekstuaalisuuden käsitettä ja luokittelutapoja sekä Kiril Taranovskin subtekstin analyysimetodia, jotka käsittelen seuraavaksi.

2.2 Intertekstuaalisuus

Intertekstuaalisuutta on ilmiönä käytetty jo antiikin kirjallisuudessa, mutta käsitteeksi sen loi Julia Kristeva 1960-luvun lopulla venäläisteoreetikko Mihail Bahtinia käsittelevässä esseessään *Bakhtine, le mot, le dialogue et le roman* (Saariluoma 1998: 7–9; Makkonen 2006: 18; Heikkinen, Lauerma & Tiililä 2012a: 100; Parry 1998: 82). Bahtin loi mallin tekstin dialogisuudesta suhteessa toisiin teksteihin, ja tämän ajatuksen pohjalta Kristeva loi teorian intertekstuaalisuudesta, monien tekstien luomasta kokonaisuudesta, jossa tekstiä ei voi tarkastella irrallaan muista teksteistä (Kristeva 1993: 8). Intertekstuaalinen viittaus voi esiintyä tekstissä esimerkiksi täysin omaksuttuna, ristiriitaisena tai ironisesti toistettuna (Fairclough 1992: 84).

Kristeva siis omaksui Bahtinin ajatuksen tekstin dialogisuudesta, johon osallistuvat kirjoittajan ja lukijan lisäksi ympäröivä konteksti (Makkonen 2006: 18). Bahtin näki tekstin dialogin sekä subjektiivisena, kirjoittajan luomina lausumina, joilla tämä ilmaisee omaa kantaansa, että kommunikatiivisena, eli tekstinä, josta on luettavissa toiset tekstit (Kristeva 1993: 26). Intertekstuaalisuudelle ominaista onkin ajatus siitä, että tekstit ovat erilaisten sitaattien muodostamia kokonaisuuksia ja jokaisessa tekstissä kuuluvat toiset tekstit, joiden läpi tulkittavaa tekstiä on luettava. (Makkonen 2006: 18; Kristeva 1993: 8.) Tekstit muodostuvat erilaisista diskursseista, puhetavoista, institutionaalisista rakenteista ja

systemeistä, jotka muodostavat sen kulttuurisen kontekstin, johon teksti sijoittuu (Allen 2000: 35–36).

Sen lisäksi, että tekstit ovat jatkuvassa dialogissa keskenään, nähdään niillä olevan myös laajempi yhteys kirjalliseen perinteeseen eli siihen tekstilajin kaanoniin, johon tarkasteltava teksti kuuluu (Heikkinen ym. 2012a: 103). Tällainen tekstien dialogisuuden ja kontekstisidonnaisuuden ymmärtäminen merkitsee sitä, että intertekstuaalisuuden kautta tekstit voidaan nähdä osana laajempaa kontekstia ja vuorovaikutusta. Tekstejä ei siis tarkastella vain yhden ihmisen ainutlaatuisena tuotoksena, vaan tekstien tulkitseminen nähdään enemmän tekstuaalisten verkostojen ja suhteiden tutkimisena (Heikkinen ym. 2012b: 255; Heikkinen ym. 2012a: 102; Allen 2000: 35). Kristeva näki tekstien viittaavan vain toisiinsa, ei niinkään ulkopuoliseen maailmaan, mutta nykyisin tekstit ja niiden analyysi nähdään myös intertekstuaalisen maailman osana ja kuvantajana, ja tekstien luoja sosiaalisesti ja kulttuurisesti jonkin kontekstin alaisena (Saariluoma 1998: 9–10).

Intertekstuaalisuuden käsitettä käytetään lukuisilla tieteenaloilla, ja sitä voidaan tarkastella moninaisista multimodaaleista aineistoista, joten on äärimmäisen tärkeää määritellä ja rajata käsitteen käyttö (Heikkinen ym. 2012a: 100–101). Käytän tutkielmassani tekstilähtöistä tarkastelutapaa ja hyödynnän poststrukturalistista tekstikäsitystä, jonka mukaan tekstiä on mahdollista tulkita lukemattomilla tavoilla tekstin ulkopuolisia tekijöitä tulkitsemalla (Heikkinen ym. 2012a: 103). Keskityn sanoituksista löytyvään intentionaaliseen ja avoimeen intertekstuaalisuuteen eli sitaatteihin ja alluusioihin. Avoimella intertekstuaalisuudella viitataan ilmiöön, jossa tekstistä on havaittavissa muiden tekstien luomia merkkejä tai merkityksiä (Solin 2006: 83).

Tässä tutkielmassa sitaateilla tarkoitetaan lähes sanatarkkoja lainauksia, joiden sijainti voidaan subtekstistä osoittaa tarkasti. Kaunokirjallisessa tekstissä siteeraamisessa usein joustetaan tyypillisten siteerauksen muotokeinojen, kuten lähdeviitteiden, lainausmerkkien ja täydellisen sanatarkkuuden, kohdalla (Heikkinen ym. 2012b: 258), jotka ovat tyypillisiä esimerkiksi tieteellisessä tekstissä. Alluusio on taas sitaattia implisiittisempi intertekstuaalinen suhde (Solin 2006: 83), jossa on tunnistettava suhde lähdetekstiin, mutta viittaus kohdistuu johonkin laajempaan kokonaisuuteen, kuten Raamatun tarinaan (Heikkinen ym. 2012b: 259), fraasiin tai sananlaskuun (Solin 2006: 83). Alluusio viittaa siis laajempiin kokonaisuuksiin kuin sitaatti. Eroista huolimatta sitaatin ja allusion merkityksiin liittyvä periaate on kuitenkin sama: kaksi tekstiä kohtaavat toisensa viittaussuhteen avulla, mikä luo tekstiin uusia merkityksiä ja tuo uuteen tekstiin subtekstin ominaisuuksia.

2.3 Subteksti

Venäläis-amerikkalainen slavisti Kiril Taranovski kehitti subtekstin käsitteen tutkiessaan Osip Mandelstamin runojen alluusioita ja sitaatteja (Tammi 1991: 60). Taranovskin analyysimetodin mukaan Mandelstamin runojen sekä yleisemmin kaikkien tekstien jokaisella elementillä on semanttinen merkityksensä, jota ei voi kuitenkaan tulkita tai selvittää vain tekstin sisäisten ominaisuuksien avulla, vaan analyysin avaimia on etsittävä tekstin ulkopuolelta. Tekstin elementit ovat siis aina jollain tavalla motivoituneita. Taranovskin mukaan nämä tekstin ulkopuoliset ja sen erilaisille elementeille semanttisen merkityksen antavat tekstit toimivat alkuperäisen tekstin subteksteinä. (Tammi 1991: 63.) Käytän tätä Taranovskin luomaa subtekstin analyysimetodia tutkielmani päämetodinä, jota kuitenkin tukee edellä kuvattuun avoimeen intertekstuaalisuuteen pohjautuva luokittelu sitaatteihin ja alluusioihin.

Taranovskia kiinnosti intertekstuaalisuuden eri ilmaisumuotojen sijasta se, mitä uutta tekstiin tulee subtekstien avulla (Parry 1998: 85). Subtekstin käsite ei ollut ennenkuulumaton ennen Taranovskin teorioita, vaan esimerkiksi neuvostoliittolainen T.I. Silman on myös käyttänyt subtekstin käsitettä. Silman korosti, että subtekstin olemassaolo ja merkitys aktivoituvat vasta suhteessa johonkin kontekstiin, uuteen tekstiympäristöön, jossa subtekstin tekstiaines yhdistyy johonkin toiseen tekstiin (Tammi 1991: 60). Tämä on huomionarvoista, vaikka subtekstin käsite muotoutui analyysityökaluksi vasta Taranovskin määritelmien kautta (Tammi 1991: 61). Kaiken edellä mainitun jälkeen on vielä kuitenkin huomioitava, että vaikka subteksti antaa tekstille merkityksiä, voi teksti toimia ja tuottaa merkityksiä myös itsenäisesti ilman ulkopuolista kontekstia (Tammi 1991: 64). Subtekstin tunnistaminen ei siis aina ole välttämätöntä tekstin tulkinnan kannalta.

Raamatun voi nähdä pysyvänä kaunokirjallisuuden subtekstinä (Vuorikuru 2012: 23) ja sen vaikutus länsimaiseen kulttuuriin, yhteiskuntaan ja taiteeseen, samoin kuin yleisemmin maailmanhistoriaan, on kiistaton (Korpua 2016: 7). Raamattu on vaikuttanut kulttuuriin ja kieleen vahvasti kielikuvien, symboleiden, sanaston ja kertomusten avulla, ja se on kiistatta maailman tunnetuin ja tulkituin teos (Korpua 2016: 7; 36–37). Vanhan kirjasuomen kehittymisen aikaan 1540–1810-luvuilla Raamattu ja muut uskonnolliset tekstit vaikuttivat vahvasti kielen kehitykseen, sillä ehdottomasti suurin osa painetusta tekstistä koostui uskonnollisesta käännöskirjallisuudesta (Häkkinen 1994: 11–12). Raamattu onkin myös suomen kirjakielen kehityksen kannalta merkityksellinen, sen ollessa keskeisin kirjallinen teos kirjakielen kehittämisen aikaan (Ikola 1992: 51; Korpua 2016: 14). Raamatun vaikutusalue on siis äärimmäisen laaja, mikä on

otettava huomioon raamatullisten viittausten, symbolien ja tarinoiden tulkinnessa ja tutkimuksessa.

2.4 Metallimusiikki ja -lyriikka

Metallimusiikki koostuu yhdistelmästä musiikillisia diskursseja, sosiaalisia toimintoja ja kulttuurisia merkityksiä, jotka kaikki ilmentävät voiman tunnetta. Voimakkuutta tuodaan esille niin kuvastossa, pukeutumisessa, musiikissa, keikoilla kuin lyriikoissakin. Voima on ominaisuus, joka yhdistää koko metallimusiikin genreä ja on oleellinen osa sitä. On kuitenkin huomioitava, ettei metallimusiikkia voi tarkastella yhtenäisenä homogeenisenä musiikin genrenä, vaikka kaikille metalliyhtyeille voidaan löytää yhdistäviä piirteitä. (Walser 1993: 1–2.) Metallimusiikin genreen voidaan sijoittaa monenlaisia yhtyeitä ja metallin alalajeja aina esimerkiksi folk metallista, thrash metallin kautta black metalliin.

Sanoitusten tutkimus on monitieteellistä tutkimusta, jossa yhdistyvät esimerkiksi kirjallisuuden-, musiikin ja kulttuurintutkimus ja joka kuuluu populaarimusiikin tutkimuksen alle. Sanoitusten tutkimuksesta haastavaa tekevät kontekstit: sanoitukset eivät ole täysin rinnastettavissa pelkkiin teksteihin tai runouteen, vaan musiikin luoma konteksti vaikuttaa osaltaan kapaleen tulkintaan. Sanoitusten tutkimuksessa ja varsinkin intertekstuaalisuuden tarkastelussa onkin huomioitava esimerkiksi metallimusiikkiin liittyvät traditiot, konventiot ja genreluokitukset, sillä pelkkä tekstin analyysi voi johtaa kontekstit huomioiden vääränlaisiin tulkintoihin. (Oksanen 2007: 160–164.) Metallilyriikan tutkimuksessa on siis huomioitava sen monitieteellinen luonne ja multimodaalinen aines. Lukkarinen mainitsee (2006a: 10), ettei metallimusiikin ja populaarimusiikin ero ole kuitenkaan todellisuudessa kovin suuri, vaikka metallimusiikki onkin tunnettu synkemmistä aiheista ja kuvastosta. Metallimusiikki soveltuu populaarimusiikin tutkimuksen materiaaliksi siinä missä kevyempikin rockmusiikki.

Ympäröivä yhteiskunta ja aika vaikuttavat lyriikkaan ja lyriikka vaikuttaa ympäröivään yhteiskuntaan. Kulttuuriset ilmiöt, kuten metallimusiikki, ovat ideologioita, jotka jaetaan ja arvotetaan jonkin ihmisryhmän keskuudessa. Tällaiset ilmiöt ja ideologiat ovat mahdollisia vain sosiaalisessa todellisuudessa. (Lukkarinen 2006a: 9.) Onkin huomioitava, että musiikin ja sanoitusten merkitykset rakentuvat tällaisessa sosiaalisessa ja historiallisessa kontekstissa, mikä tekee niiden analysoinnista osaltaan vaikeaa, sillä lyriikoiden tutkimuksessa on tutkittava myös monimuotoista kulttuurista kontekstia (Walser 1993: 29). Kun tutkitaan metallimusiikin

diskurssia, tutkitaan niitä käytänteitä, jotka muodostavat kyseisen diskurssin. Musiikin yksityiskohdat, kuten sanoitukset, voivat kehittyä sen mukaan, millaisia käytänteitä ja musiikin diskursseja on vallalla. (Walser 1993: 26.)

Vaikka sanoitukset ovat osaltaan rinnastettavissa runouteen, eroaa niiden analyysi runouden analyysistä esimerkiksi siten, että kirjoitetussa runoudessa toisto voidaan nähdä harkittuna tyylikeinona, mutta liikaa käytettynä helposti laatua heikentävänä, kun taas sanoituksissa toisto on yksi oleellinen rakennuskeino (Oksanen 2007: 168). Tämän takia sanoitusten analyysiin ei voi suoraa käyttää runouden analyysin keinoja, vaan musiikillinen konteksti on väistämättä huomioitava.

Käytän tässä tutkielmassa käsitteitä *sanoitukset* ja *lyriikat* synonyymeina, ja ne kulkevat rinnakkain koko tutkielman ajan. Tämän lisäksi käytän analyysissäni termiä *puhuja*, jota voidaan osaltaan verrata esimerkiksi kaunokirjallisuuden kertojan tai runouden analyysin lyyrisen minän käsitteisiin. Lyriikantutkimuksessa puhujan, minän tai tekstissä näkyvän persoonan analyysin tarkoitus on erottaa lyriikassa kuuluva puhe tekstin konkreettisesta tekijästä, minkä lisäksi puhujan käsitteen tehtävänä on auttaa hahmottamaan lyriikan abstrakteja merkitystasoja. Puhuja on tekstin ääni, jonka lukija hahmottaa osana lukuprosessia. (Lehikoinen 2007: 215.) Sanoitusten tulkinnassa oleellista ei siis ole sanoittajan itsensä korostaminen, joten puhujan käsitteen käyttö on perusteltua ja oletettuakin.

3 AINEISTO

3.1 Aineiston rajausta ja valinta

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli oleellisinta on kokonaisvaltaisesti syventää tietoa tarkasteltavan ilmiön luonteesta (Luodonpää-Manni, Hamunen & Konstenius 2020: 13–14), tässä tapauksessa avointen raamatullisten viittausten ja Mokoman sanoitusten välisestä suhteesta. Tutkielmani kannalta keskeistä on avointen raamatullisten intertekstuaalisten viittausten löytäminen ja tällaista intertekstuaalisuutta sisältävien kappaleiden erittely muusta aineistosta. Aineiston valinta ja rajausta etenivät siten, että kävin Mokoman kappaleiden sanoitukset kokonaisvaltaisesti läpi ja tein harkinnanvaraisen otannan, johon otin mukaan tutkimuksen kannalta olennaisimmat kappaleet, eli ne, joista löytyi suoria intertekstuaalisia viittauksia Raamattuun. Tämän raakadatan kävin systemaattisemmin läpi ja Taranovskin subtekstin analyysimetodia hyödyntäen pystyin rajaamaan varsinaiseksi tutkimusaineistoksi viisi kappaletta, joiden sisältämät avoimet intertekstuaaliset viittaukset olivat selviä ja joiden viittaukset subtekstiin näyttivät luovan uusia ja erilaisia merkityksiä sanoituksiin. Käyttämäni aineisto koostuu seuraavien Mokoman kappaleiden sanoituksista:

Koiruoho (Mokoman 120 päivää, 2001),

Seitsemän sinetin takana (Mokoman 120 päivää, 2001),

Uusi Aatami, Uusi Eeva (Uusi Aatami, Uusi Eeva -single, 2004),

Mutta minulta puuttuisi rakkaus (Elävien kirjoihin 2015) ja

Tahdon ihmeet takaisin (Hengen pitimet, 2018).

Aineisto on kerätty Mokoman CD-levyjen kansiteksteistä lukuun ottamatta kappaleen *Uusi Aatami, Uusi Eeva* sanoituksia, jotka on litteroitu. Etsin rajatusta aineistosta eli viidestä analysoimastani kappaleesta systemaattisesti viittauksia Raamattuun, jotka lopulta jaottelin intertekstuaalisen viittaussuhteen mukaan joko sitaateiksi tai alluusioiksi. Valitsemalla intertekstuaaliselta luonteeltaan ja merkityksiltään erilaisia viittauksia sisältäviä kappaleita, on mahdollista saada, kandidaatintutkielman laajuus huomioiden, mahdollisimman monipuolinen näkemys Mokoman ja tarkemmin sanoittajana toimivan Annalan käyttämistä viittauksista ja niihin liittyvistä merkityksistä. Kappaleiden julkaisuun liittyvä aikajana on myös laaja, ulottuen 2000-

luvun alusta 2010-luvun loppupuolelle, joten aineistosta voi saada kuvaa siitä, miten raamatulliset viittaukset ovat pysyneet yhteen lyriikoissa mukana vuosikymmenten ajan.

Mokoman sanoitukset sisältävät todella paljon hengellistä ja uskonnollistemaattista aineista, joten on oleellista rajata käytettävä aineisto huolellisesti. Tarkastelun ulkopuolelle onkin jätetty sellaiset kappaleet ja sanoitukset, joissa raamatullisuus ja hengellisyys näyttäytyy enemmän temaattisena, symbolisena tai yksittäisinä sanoina kuin avoimen intertekstuaalisuuden tavoin suorina sitaatteina tai alluusiona. Tällaisia kappaleita ovat esimerkiksi *Virsi nro 5*, *Tämä puoli*, *Itken silmät päästäni*, *Sinä riität* sekä *Mene ja tiedä*. Monien kappaleiden sanoituksissa puhutaan myös Jumalasta tai Luojasta, mutta viittaus pelkästään jumaluuteen ei vielä luo tarpeeksi vahvaa suhdetta subtekstiin tätä tutkielmaa silmällä pitäen, sillä jumalia ja jumaluuksia on lukuisia eikä nimitys kytkeydy pelkästään kristinuskon Jumalaan. Tämän takia myös ne on jätetty tarkastelun ulkopuolelle, vaikka suhde Raamattuun onkin löydettävissä niistä.

3.2 Aineiston luokittelu

Kuten jo edellä kerroin, jaan analysoitavan materiaalin kahteen kategoriaan sen mukaan, millainen intertekstuaalinen suhde tekstin ja Raamatun välillä on. Käsittelen ensin kappaleista löytyvät sitaatit, jonka jälkeen käyn läpi kappaleista löytyvät alluusiot. Raamatun kertomusten, sananlaskujen ja sanaston tunnettavuuden takia sitaattien rajausta on varsin tiukka: määrittelen sitaateiksi sellaiset viittaukset, jotka ovat joko sanatarkkoja tai niille on mahdollista osoittaa tarkka raamatunkohta. Tällaisia sitaatteja löytyy kappaleista *Mutta minulta puuttuisi rakkaus* ja *Koiruoho*. Muista kappaleista löytyneet viittaukset sekä osan *Koiruohon* viittauksista luokitelen alluusiona, sillä ne viittaavat selkeämmin kokonaisuun tai useampiin tarinoin ja suurempiin kokonaisuuksiin kuin yksittäiseen raamatunkohtaan.

Sitaattien ja alluusioiden luokittelun alla olen käsitellyt jokaisen kappaleen erikseen, sillä näen jokaisen kappaleen toimivan yhtenä kokonaisuutena ja sisältävän tietynlaisia merkityssuhteita Raamattuun. Kuten jo aiemmin mainittiin, Taranovskin mukaan kaikkien tekstien jokaisella elementillä on semanttinen merkityksensä, jota ei voi tulkita tai selvittää vain tekstin sisäisten ominaisuuksien avulla, ja Silmanin mukaan subtekstin merkitys aktivoituu vasta uudessa kontekstissa (Tammi 1991: 60–63.) Tämän perusteella olen käsitellyt jokaisen kappaleen omana subtekstiin viittaavana kontekstinaan, ja sitä kautta tulkinnut, mitä erilaisia merkityksiä Raamattuun viittaaminen ja sen käyttäminen subtekstinä tuo juuri kyseiseen kappaleeseen.

4 AINEISTON ANALYYSI

4.1 Sitaatit

4.1.1 *Mutta minulta puuttuisi rakkaus* – Rakkaus ihmiseen vai Jumalaan?

Kappale *Mutta minulta puuttuisi rakkaus* (Elävien kirjoihin, 2015) poikkeaa monista muista tässä tutkielmassa käsiteltävistä kappaleista siten, että siinä intertekstuaalinen viittaus löytyy vain kappaleen nimestä. ”Mutta minulta puuttuisi rakkaus” on suora sitaatti Uudesta Testamentista Ensimmäisestä Korinttilaiskirjeestä: ”Vaikka minä puhuisin ihmisten ja enkelien kielillä mutta minulta puuttuisi rakkaus, olisin vain kumiseva vaski tai helisevä symbaali” (1. Kor. 13:1). Kappaleen voi tulkita tavanomaisena rakkauden kaipuun kuvauksena: elämä näyttäytyy samaa kaavaa toistavana ja yksinäisenä ilman rakkautta ja kotia, ”johon joku minua kaipaa”.

Kappaleen nimi ja siinä esiintyvä varsin tunnettu sitaatti Ensimmäiseen Korinttilaiskirjeeseen ohjaavat kappaleen analyysia myös kohti hengellisempää tulkintaa. Korinttilaiskirjeen rakkauden voi tulkita lähimmäisenrakkautena, jolloin sanoma myös Mokoman kappaleessa säilyy romanttissävyyteisenä. Jos Korinttilaiskirjettä tarkastellaan laajemmin, on kuitenkin mahdollista huomata Paavalin tarkoittavan ennemminkin rakkautta Jumalaa ja Kristusta kohtaan. Ensimmäisen Korinttilaiskirjeen luvussa 12 Paavali kertoo jokaiselle kristitylle Jumalan osoittamasta tehtävästä, jokaisen yksilön tärkeydestä sekä Pyhän Hengen lahjoista, joista rakkaus näyttäytyy Paavalin mukaan Jumalan suurimpana armolahjana. (1. Kor. 12:1–31; 1. Kor. 13:1–13.) Tällainen tulkinta vie myös kappaletta *Mutta minulta puuttuisi rakkaus* kohti väkevää hengellisyyttä romanttisen rakkauden kaipuun sijaan. Kappaleessa kaivattu rakkaudentäyteinen koti näyttäytyy hengellisenä kotina, Jumalana tai jonkinlaisen oman hengellisyyden ja uskon löytämisenä. Elämä ilman uskoa ja suurempaa hengellistä voimaa näytetään yksinäisenä ja kaikin puolin kurjana, tilanteena, jossa kipu on ihmisen ainut ystävä:

- 1) lyhty sammunut pääni päällä
ei yksikään ajatus elä
kipu esittäytyy ystäväni
on aina vain lähempänä
vaalin sitä rakkaudella
sillä ei ole minulla toista
huokaan hiljaa eikä kukaan vastaa
päivät seuraavat toinen toistaan

Tavoitellussa elämässä, jossa elämään on löydetty merkitys, toivo, usko ja rakkaus, puhuja uskoo kokevansa itsensä rakastetuksi, merkitykselliseksi ja huomioituksi. Sanoitukset on mahdollista tulkita filosofisena pohdiskeluna uskonnon ja Jumalan kaipuun merkityksestä: onko Jumalan kautta mahdollista löytää elämään kaivattu rakkaus ja merkityksellisyys. Raamatussa luvataan, että ”Jumala on rakkaus. Se, joka pysyy rakkaudessa, pysyy Jumalassa, ja Jumala pysyy hänessä” (1. Joh. 4:16) ja tähän puhuja tuntuu perustavan pohdintaansa. Hän odottaa ”jonkun saapuvan” ja tuovan muutoksen, mikä kappaleen kontekstissa johdattelee tulkintaan Jumalan ilmestyksestä ja sen odottamisesta.

4.1.2 Koiruohon sitaatit – ”Olisin vain halunnut kuolla”

Koiruoho (Mokoman 120 päivää, 2001) näyttäytyy yhtenä suurena intertekstuaalisena viittauksena Ilmestyskirjaan ja käsittelenkin sen intertekstuaalisten viittausten kimppuna, sillä kappaleen kerronta mukailee melko tarkkaan Ilmestyskirjan tapahtumien kerrontaa ja kulkua. *Koiruoho* sisältää sekä sitaatteja että alluusioita, joten käsittelen sen kahdessa osassa: tarkastelen ensin kappaleesta löytyvät suorat sitaatit, minkä jälkeen tarkastelen alluusioita ja analysoin viittauksia tarkemmin seuraavassa luvussa.

Sen lisäksi, että koiruohoa kuvataan Raamatussa katkeran ja karvaan makuisena kasvina (ks. esimerkiksi Ps. 69:22, Jer. 9:14), nimi *Koiruoho* mainitaan erisnimenä Ilmestyskirjassa, jossa sitä kuvaillaan suurena maahan iskeytyvänä valopallona:

”Kolmas enkeli puhalsi torveensa. Silloin putosi taivaalta suuri, soihtuna palava tähti, ja maahan pudotessaan se täytti kolmanneksen virroista ja vesien lähteistä. Tähten nimi oli Koiruoho. Kolmannes vesistä muuttui karvaaksi kuin koiruoho, ja monet ihmiset kuolivat vedestä, koska se oli tullut myrkylliseksi” (Ilm. 8:10–11).

Kappaleen nimeä ja kertosaettä ”Ja sen valon nimi oli koiruoho” voidaan siis tarkastella sitaattina. Toinen selkeästi Ilmestyskirjaan viittaava sitaatti ”Olisin vain halunnut kuolla / mutta kuolema pakeni” viittaa kohtaan, jossa lukee ”Sinä aikana ihmiset etsivät kuolemaa mutta eivät löydä, he haluavat kuolla, mutta kuolema pakenee heitä” (Ilm. 9:6). *Koiruohon* sitaateilla on selkeä tarkoitus kappaleen liittämisessä vahvasti Ilmestyskirjaan, minkä lisäksi sitaatti ”Olisin vain halunnut kuolla / mutta kuolema pakeni” luo kappaleelle sen melankolisen, dramaattisen ja äärimmäisen lohduttoman tunnelman.

4.2 Alluusiot

4.2.1 *Koiruohon* alluusiot – Tuomiopäivän vitsaukset

Suorien sitaattien lisäksi *Koiruoho* sisältää alluusioita, jotka viittaavat Ilmestyskirjaan sekä osa myös Toiseen Mooseksen kirjaan. Säe ”Maa paloi allani” viittaa Ilmestyskirjan kohtaan 8:7, jossa kerrotaan siitä, miten kolmannes maasta paloi ensimmäisen enkelin puhaltaessa torveensa. Kohdassa 9:1–3 taas mainitaan tähti, joka avaa maan syvyyksiin vievän kuilun, josta ”nousi savua kuin suuresta uunista, ja savu pimensi auringon ja ilman” (Ilm. 9:2).

Ilmestyskirjan lisäksi monet kappaleessa mainitut tapahtumat löytyvät myös Vanhasta Testamentista Toisesta Mooseksen kirjasta, joka sisältää tarinan Mooseksesta, joka haluaa vapauttaa kansansa Egyptistä. Moni kappaleen säe näyttäytyykin viittauksena sekä Ilmestyskirjaan että Toiseen Moosekseen kirjaan:

2) Piiskasi naamaani rakeet

[--]

Ja vesi muuttui vereksi

Jättimäisten heinäsiirkkojen

Ryske minua piinasi

Ensimmäisessä säkeessä ”Piiskasi naamaani rakeet” on viittaus sekä Ilmestyskirjan kohtaan ”Ensimmäinen enkeli puhalsi torveensa. Silloin tuli rakeita ja tulenlieskoja ja niiden seassa verta, ne iskivät maahan.” (Ilm. 8:7) että Toiseen Mooseksen kirjan vitsauksiin ”Rakeet löivät maahan kaiken, mitä Egyptissä oli ulkosalla, niin ihmiset kuin karjan, ne pieksivät kaiken maassa kasvavan ja silpoivat puutkin” (2. Moos. 9:25). Toisessa säkeistössä päästään jälleen käsittelemään vitsauksia, joista ”ja vesi muuttui vereksi” löytyy Ilmestyskirjasta ”Kolmannes merestä muuttui vereksi, kolmannes merestä elävistä eläimistä kuoli ja kolmannes laivoista tuhoutui” (Ilm. 8:8–9) ja Mooseksen kirjasta kohdasta ”Kun minä nyt lyön Niilin vettä tällä sauvalla, joka minulla on kädessäni, niin vesi muuttuu vereksi” (2. Moos. 7:17). Heinäsiirkkojen vitsaus mainitaan sekä Ilmestyskirjan kohdassa ”Savusta levisi maan päälle heinäsiirkkoja [--] Niille sanottiin, etteivät ne saa vahingoittaa kedon ruohoa [--] vaan ainoastaan niitä ihmisiä, joilla ei ole otsassaan Jumalan sinettiä” (Ilm. 9:3–5) että Mooseksen kirjassa ”Kun aamu tuli, oli itätuuli tuonut heinäsiirkat mukanaan. [--] Ne söivät kaiken maassa kasvavan ja kaikki puiden hedelmät, kaiken, mitä rakeilta oli säästynyt” (2. Moos. 10:13–15).

Koiruoho näyttäytyykin Ilmestyskirjan tapahtumiin viittaavana kokonaisuutena, erityisesti nimensä ja kertosaiteensa sisältämien sitaattien kautta. Niiden yhdistäessä näin vahvasti lyriikat Ilmestyskirjaan, on muutkin kappaleen säkeet helppo liittää osaksi viittausten

verkostoa, joko aikaisemmassa luvussa mainittujen sitaattien tai tässä mainittujen alluusioiden muodossa. Toisaalta viittaukset Toiseen Mooseksen kirjaan yhdistävät kappaleen tapahtumat myös Egyptissä tapahtuneisiin vitsauksiin ja sitä kautta laajempaan raamatulliseen kontekstiin. Moni kappaleesta löytyvä viittaus ei näyttäytyisi intertekstuaalisena viittauksena ilman nimen ja erityisesti säkeen ”Ja sen valon nimi oli koiruoho” luomaa kontekstia juuri Ilmestyskirjaan. Esimerkiksi säkeet ”maa paloi allani / ja poltti rakoille jalkani” eivät näyttäytyisi intertekstuaalisina viittauksina ilman kappaleen luomaa kontekstia. Alluusioiden tehtävänä näyttäytyykin kappaleen kerronnan kannattelemisen ja Ilmestyskirjan tarinan mukailu.

Koiruohon tapauksessa raamatulliset viittaukset luovat kappaleeseen mahtipontisuutta: puhuja kamppailee Tuomiopäivän vitsausten armoilla ja kuvailee omasta näkökulmastaan tapahtumien kulkua. Ilmestyskirjan kaoottinen ja tuhoisa tematiikka sopii hyvin metallilyriikan kaanoniin, mutta Raamatun sanoman tarkka siteeraaminen tuo kappaleeseen myös Ilmestyskirjaan ja sen tulkintaan liittyvän dramatiikan. Maailmanloppuun ja tuomiopäivään liittyvän tekstin käsittely nostaa esiin kysymyksiä elämästä ja kuolemasta sekä omasta paikasta maailmassa ja taiteen tarkoitus onkin luoda sellainen tila ja mahdollisuus, jossa tällaisia aiheita on mahdollista pohtia (Kahn-Harris 2009: 23).

4.2.2 *Seitsemän sinetin takana* – Tuomiopäivän perimmäinen viisaus

Ilmestyskirjan tematiikka on *Koiruohon* lisäksi läsnä kappaleessa *Seitsemän sinetin takana* (Mokoman 120 päivää, 2001), jonka nimi viittaa Ilmestyskirjan tapahtumista siihen, jossa Karitsa avaa seitsemällä sinetillä sinetöidyn kirjakäärön sinetit yksitellen (Ilm. 5–8). Seitsemään sinettiin viittaaminen luo kappaleelle kontekstin, joka pyörii Ilmestyskirjan tapahtumien ympärillä, mutta viittaus on selvästi laaja-alaisempi kuin esimerkiksi *Koiruohossa*.

Ilmestyskirjassa Karitsan avaamat sinetit päästävät valloilleen neljä tuomiopäivän ratsastajaa, jotka saavat vallan tappaa miekalla, nälällä, rutolla ja jättämällä syntisiä villipetojen armoille (Ilm. 6:8). Tämän lisäksi marttyyreina surmattujen sielut heräävät vaatimaan Jumalan kostoa (Ilm. 6:9–10), aurinko pimenee, tähdet putoavat taivaalta ja ihmiset yrittävät piiloutua Jumalan vihalta (Ilm. 6: 12–17). Vihdoin seitsemännen sinetin avaamisen myötä syntyy hiljaisuus (Ilm. 8:1). Koska kappaleen konteksti on nimen perusteella sidottu vahvasti Ilmestyskirjaan, voi myös säkeet ”Sanoo; totuuden kuulee vain / Hiljaisuudessa” liittää osaltaan kappaleen Ilmestyskirjaan viittaavaan alluusioon.

Varsinkin kappaleen c-osa ”Seitsemän sinetin takana viisaus / ja viisauden takana on hulluus / ja hulluuden takana on kuva / ja kuvan takana on Jumala” luo Ilmestyskirjaa mukaillevan kuvauksen siitä, miten Jumala on kaiken takana. Jumala on luonut jo kymmenessä käskyssä (2. Moos. 20: 1–17) kuvan ihanteellisesta ihmisestä, joka ei muun muassa palvo muita jumaluuksia, varasta, murhaa tai valehtele. Kappale johdattelee sen vastaanottajaa kohti viisauden löytämistä ja korostaa sitä, että paha saa lopussa palkkansa. C-osa myös osaltaan korostaa Karitsan seitsemän sinetin avaamisen synnyttämiä tapahtumia: sinettien avaaminen johdattaa kaaokseen, hulluuteen, jonka takana on kuvaus tästä kaikesta ja takimmaisena Jumala ohjailemassa tapahtumia kaiken taustalla.

Kertosäe, jossa toistetaan säettä ”Seitsemän sinetin takana on viisaus”, johdattelee tulkintaan siitä, miten kaiken tuomiopäivän tuhon, kaaoksen ja kuoleman keskellä on mahdollisuus nähdä viisaus siitä, mikä on ihmisen olemassaolon tarkoitus ja millaisen moraalin tulisi johdatella ihmistä. Kuten *Koiruohon* tulkinnassa jo mainitsin, maailmanlopun kuvasto antaa mahdollisuuden tarkastella sanoitusten vastaanottajan omaa paikkaa maailmassa ja *Seitsemän sinetin takana* tuntuu antavan tällaiseen pohdintaan vielä parempia mahdollisuuksia kuin *Koiruoho* luomalla avoimemman kontekstin ja laajemmat tulkintamahdollisuudet. Ilmestyskirjan sanomaan kuuluu vahvasti se, että Jumalan palvelijat pelastuvat ja saavat Jumalan sinetin kuvan otsaansa (Ilm. 7: 2–3), joten on aiheellista viedä kappaleen tulkintaa kohti tällaista ihanteellisen ihmisyyden löytämisen, viisauden, tavoittelua.

4.2.3 *Tahdon ihmeet takaisin* – Rukous uudesta alusta

Kappaleen *Tahdon ihmeet takaisin* (Hengen pitimet, 2018) kertosäe sisältää muutamia alluusiota Raamatun tarinoihin:

- 3) **Taivas auetkoon**
Sydän toisen tuntekoon
Korvat haljetkoon
Pensaat meille puhukoon
Vedet puhjetkoon
Valaat meitä kantakoon
Jospa viimeinkin
Saisin ihmeet takaisin

Puhuva pensas on alluusio Toiseen Mooseksen kirjaan, jossa Mooses paimentaessaan lampaista kohtaa Jumalan, joka näyttäytyy palavan pensaan muodossa: ”Kun Herra näki hänen tulevan katsomaan, hän huusi pensaasta: ”Mooses, Mooses!” [--] Silloin Mooses peitti kasvonsa, sillä hän pelkäsi katsoa Jumalaa” (2. Moos. 3: 4–6). Säe ”Valaat meitä kantakoon” taas viittaa

tarinaan Joonasta, jonka suuri kala nielaisee tämän paettua Jumalaa. Joonaa kuitenkin selviää koettelemuksestaan hengissä ja kala oksentaa hänet kuivalle maalle (Joonaa 1–2). Veden puhkeaminen ja taivaan avautuminen ovat paljon yleisempiä ihmetapahtumia Raamatussa kuin puhuva pensas tai ihmisiä vatsassaan kantavat suuret kalat. Taivaan aukenemisen voi yhdistää moniin raamatullisiin tapahtumiin, kuten rankkasateeseen, joka aiheutti ihmiskunnan tuhoavan tulvan Ensimmäisessä Mooseksen kirjassa (1. Moos. 7:11) tai Jeesuksen kasteeseen, jossa Pyhä Henki laskeutuu hänen päälleen taivaasta (Matt. 3:16; Mark. 1:10). Myös vesien puhkeaminen voidaan nähdä osana Nooan tarinan rankkasateita, mutta vesien puhkeamisen voi yhdistää tässä kontekstissa myös esimerkiksi Mooseksen matkaan pois Egyptistä ja meren kahtia jakamiseen (2. Moos. 14:21).

Raamattu on tunnettu erilaisista ihmeistä ja ihmetapahtumista aina Mooseksen ihmeistä Jeesuksen ihmetekoihin. On siis perusteltua, että kappaleessa, jossa tahdotaan ihmeet takaisin, voidaan kaivata myös Raamatun ihmetekojä. Samalla raamatulliset ihmeet yhdistetään yleisemmän tason ihmeisiin ja laajempaan henkisyyteen esimerkiksi säkeiden ”sydän toisen tuntekoon / korvat haljatkoon” toimesta. Kappaleen puhuja puhuttelee jotakuta toista ja kappaleen kertosaäkeen huomioiden tämä toiseus voi näyttäytyä Jumalana tai jonain jumaluutena, toisaalta ylipäättään toisena ihmisenä. Kappale näyttäytyy rukouksen kaltaisena avunpyyntönä, jossa puhuja toivoo ihmettä, sielua painavan surun poistumista, joka tapahtuessaan rinnastettaisiin muiden ihmetekojen kaltaiseksi ihmeeksi. Kappaleessa mainitut raamatulliset ihmeet ovat toimineet tarinoiden käännekohtina ja uuden ajan alkuina, joten myös *Tahdon ihmeet takaisin* saa osakseen samanlaista tulkintaa: puhuja toivoo uutta alkua, elämää suruttomana ja lupaa olevansa tämän uuden mahdollisuuden arvoinen.

4.2.4 *Uusi Aatami, Uusi Eeva* – häpeä, moraalinen voitto vai ihmiskunnan pelastus?

Kappaleessa *Uusi Aatami, Uusi Eeva* (Uusi Aatami, Uusi Eeva -single, 2004) on käytetty samankaltaista keinoa viitata Raamattuun kuin kappaleessa *Mutta minulta puuttuisi rakkaus*, sillä viittaus löytyy ainoastaan kappaleen nimestä. Viittaus Aatamiin ja Eevaan on alluusio Raamatun luomiskertomukseen, jossa Jumala luo ensin miehen, Aatamin, ja tälle seuralaiseksi naisen, Eevan (1. Moos. 2). *Mutta minulta puuttuisi rakkaus* -kappaleen tavoin nimen viittaus antaa kappaleelle uudenlaisen kontekstin, jota ei syntyisi ilman tällaista viittausta. Kappaleen kertosaäe saa Aatamin ja Eevan syntiinlankeemustarinasta uusia ulottuvuuksia, eräänlaista moraalista pohdintaa oikean ja väärän välillä, jota myös ennen syntiinlankeemusta käytiin:

- 4) Sinä katselet minua - etkä saa!
Minä katselen sinua - enkä saa!
Voiko missään noin kauniissa - emme saa!
Olla lainkaan pahuutta - me emme saa samoja virheitä toistaa!

Kappaleessa näkyy myös syntiinlankeemustarinan häpeän syntymisen tematiikka: syntiinlankeemuksen takia Aatami ja Eeva huomasivat olevansa alasti ja häpesivät alastomuuttaan, mistä Jumala sai selville heidän toimineen vasten tämän tahtoa (1. Moos. 3: 7–11). Kehollisuuden ja alastomuuden huomaaminen ja häpeäminen näkyvät kappaleen sanoituksissa, mikä on kappaleen nimen takia helppo yhdistää raamatulliseen näkemykseen kehollisuuden ja seksuaalisuuden syntyisyydestä.

Termit *uusi Aatami* ja *uusi Eeva* on nähty Kristuksen ja Neitsyt Marian vertauskuvina, mikä antaa kappaleelle vielä uudenlaisen kontekstin ja uusia tulkintamahdollisuuksia. Varsinkin säkeet ”On meidät luotu tänne uudestaan / Tekemään ajasta ain parempaa” ja ”me emme saa samoja virheitä toistaa” johdattelevat ajatukseen ihmiskunnan pelastajasta ja tämän äidistä sekä heidän tehtävästään luoda ihmiskunnalle mahdollisuus iänkaikkiseen elämään ja synnistä pelastautumiseen.

5 PÄÄTÄNTÖ

Tarkastelin kandidaatintutkielmassani metalliyhtye Mokoman sanoitusten avoimia raamatullisia intertekstuaalisia viittauksia. Käsiteltäviä kappaleita olivat *Koiruoho*, *Mutta minulta puuttuisi rakkaus*, *Seitsemän sinetin takana*, *Tahdon ihmeet takaisin* ja *Uusi Aatami*, *Uusi Eeva*. Hypoteesini oli, että Mokoman sanoituksissa on käytetty jonkin verran viittauksia Raamattuun ja että kappaleista löytyvät raamatulliset viittaukset keskittyvät lähinnä Ilmestyskirjaan. Viittausten merkityksestä oli hankalaa luoda ennakko-oletuksia, mutta sanoitusten yleisen suhtautumisen Raamattuun oletin olevan suurilta osin neutraali tai positiivinen, ottaen huomioon Anjalan kiinnostuksen uskonnollisia teemoja kohtaan.

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni liittyi kysymykseen raamatullisten viittausten laadusta sekä suhteesta johonkin tiettyyn raamatunkohtaan. Koska rajasin tutkimukseni koskettamaan vain avointa intertekstuaalisuutta, edustivat myös tarkastelemieni kappaleiden viittaukset avoimen intertekstuaalisuuden viittaustapoja eli sitaatteja ja alluusioita. Tarkastelemistani viidestä kappaleesta kahdessa esiintyi sitaatteja, loput viittaukset näyttäytyivät alluusioina. Kappaleissa viitataan Ilmestyskirjan tapahtumiin, minkä lisäksi esimerkiksi luomiskertomus ja syntiinlankeemus sekä yleisemmin Raamatussa kuvatut ihmeteot tulevat sanoituksissa esille. Aikaisemmin tehdyssä tutkimuksessa raamatulliset viittaukset ovat liittyneet esimerkiksi Jumalaan tai Saatanaan, luomiskertomukseen, tuttuihin raamatullisiin fraaseihin tai Raamatussa esiintyvien henkilöiden nimiin, erityisesti Jeesukseen (esimerkiksi Hangasmaa 1997: 82; Vilminko 2017: 42–62; Immonen 1999: 104; Halonen 2020: 28–29). Mokoman sanoituksissa viitataan osittain samoihin teemoihin, mutta sanoituksissa tulee esiin myös sellaisia kohtia, joita ei muissa tutkimuksissa ole juuri käsitelty, kuten viittaus Ilmestyskirjan Koiruohon. Mokoman sanoitukset on myös yleisemmällä tasolla liitetty vahvasti Ilmestyskirjaan, mikä on muiden tutkimusten aineistoissa jäänyt vähemmälle huomiolle. Toki tähän voi vaikuttaa osaltaan se, että aikaisempi tutkimus on pääosin keskittynyt kevyempään rockmusiikkiin metallimusiikin sijaan.

Toinen tutkimuskysymykseni pureutui viittausten semanttiseen merkitykseen eli siihen, miksi viittauksia on käytetty ja millaisia merkityksiä ne luovat uudessa tekstiympäristössä. Toisen tutkimuskysymyksen selvittämisessä käytin hyväkseni Kiril Taranovskin subtekstin analyysimetodia ja ajatusta siitä, että tekstin sisältämiä merkityksiä voi tulkita tekstin ulkopuolisten seikkojen avulla. Analyysistä voikin huomata, miten suuria merkityseroja raamatullisten

intertekstuaalisten viittausten tunnistaminen voi sanoituksien tulkintaan luoda ja monessa tilanteessa ne voivat muuttaa koko kappaleen tulkintaa. Varsinkin kappaleissa *Mutta minulta puuttuisi rakkaus* ja *Uusi Aatami, Uusi Eeva* intertekstuaalinen viittaus muuttaa kappaleen tulkinnallista kontekstia suhteellisen radikaalisti ja kappaleessa *Koiruoho* viittaukset Ilmestyskirjaan kannattelevat koko kappaleen kerrontaa. Kappaletta *Tahdon ihmeet takaisin* lukuun ottamatta kaikkien kappaleiden nimestä on löydettävissä intertekstuaalinen viittaus, mikä näyttävätkin aineiston valossa voimakkaana merkityksiä muokkaavana tekstuaalisena keinona. Mokoman sanoituksissa raamatullisuus näyttäytyy ylipäättään laajempia merkityksiä ja tulkintamahdollisuuksia luovana keinona: viittaukset avaavat kappaleisiin ja niiden tulkintaan suuren raamatullisen kontekstin sekä liittävät sanoituksiin hengellisyyteen ja uskonnollisuuteen liittyviä moraalien ja ihmisen olemassaolon teemoja.

Edellä mainittu viittausten merkitysten tulkitseminen vaatii subtekstin ja viittaussuhteen tunnistamisen lisäksi subtekstiin tutustumista ja sen sanoman ymmärtämistä. On huomattava, että tulkinta on aina kytköksissä sen tekijään, mikä osaltaan luo riskin siitä, ettei kaikkia viittauksia ole huomattu. Tässä tutkielmassa käytetyt viittaukset ovat perustellusti yhdistettävissä Raamattuun, mutta aina on kuitenkin mahdollista, että jotain on jäänyt huomaamatta. Tämän lisäksi on mahdollista, että tulkinta ja merkitysten analyysi, joita tässä tutkielmassa tehdään, eroavat tekstin kirjoittajan tarkoittamista merkityksistä. Kuitenkin koska tarkastelun kohteena ovat sanoitukset, olen pyrkinyt eriyttämään ne niiden luoja Marko Annalasta. Tutkielmani tarkoitus on tarkastella niitä viittauksia, joita sanoituksista löytyy ja tehdä niiden luomista tulkintamahdollisuuksista analyysia, ei niinkään se, mitä Annala on sanoituksilla halunnut sanoa. Lyriikoiden luonteeseen kuuluu kuitenkin oleellisesti se, että kuulija saa tehdä niistä oman tulkintansa, mikä antaa tälle mahdollisuuden luoda henkilökohtaisen siteen sanoitusten sanomaan. On myös edelleen muistettava, että sanoitukset voivat sisältää erilaisia merkityksiä ilman, että niissä esiintyviä intertekstuaalisia viittauksia tai subtekstiä tunnistaa. Täten niiden tunnistaminen ole välttämätöntä erilaisten merkitysten luomisen tai sanoitusten tulkinnan kannalta.

Raamatullinen intertekstuaalisuus ei ole yksinkertainen aihe käsitellä juuri sen takia, että Raamatun vertauskuvat, tarinat ja symbolit ovat iskostuneet länsimaiseen kulttuuriin, kieleen ja yhteiskuntaan todella syvälle. Rajanteko sitaattien, alluusioiden ja temaattisten tekstipätkien välillä oli ajoittain haastavaa, sillä esimerkiksi sanat luoja, Jumala, armo ja sielu ovat selvästi yhteydessä Raamattuun ja raamatulliseen kieleen, mutta ovat kuitenkin hyvin yleisiä myös muussa kielenkäytössä. Luokittelun lisäksi haastavaa oli tehdä rajausta siitä, milloin viittaus on

tarpeeksi vahva huomioitavaksi tässä tutkielmassa, sillä viittauksia etsiessä ajautuu herkästi myös ylianalysoimaan. Mokoman sanoituksissa näkyy todella vahvasti hengellisyys, jota ei kuitenkaan pysty yhdistämään suoraa kristinuskoon ja Raamattuun. Kuulijalle ja sanoitusten tulkitsijoille onkin selvästi jätetty oman tulkinnan mahdollisuus sekä mahdollisuus sisällyttää jokin sanoitusten hengellinen sanoma omaan hengellisyyteen riippumatta siitä, mihin se kullakin pohjautuu.

Kuten jo aikaisemmin mainitsin, intertekstuaalisuutta tarkasteltaessa tutkijan kyvyllä huomata viittauksia on suuri merkitys tarkasteltavan aineiston analyysissa. Tämän lisäksi Raamattuun liittyvissä tutkimuksissa on huomioitava myös jokaisen henkilökohtainen suhtautuminen siihen. Kaikessa tunnettavuudessaan Raamattu on koskettanut jokaisen länsimaalaisen elämää jollain tavalla ja jokaisella on Raamattuun jonkinlainen suhde, on se sitten positiivinen, negatiivinen tai neutraali. Omalta osaltani jouduin tutkielmaa tehdessä pohtimaan myös omaa suhdettani ja suhtautumistani Raamattuun ja sen teksteihin, mikä osaltaan saattaa vaikuttaa myös tehtyihin tulkintoihin. Samalla myös suhteeni Mokomaan sekä Annalan teksteihin ja lausuntoihin yleisemmin saattavat vaikuttaa siihen, millaista analyysia ja tulkintaa sanoituksia tarkastellessani teen. Ylipäätään tässä tutkielmassa tehty tulkinta pohjautuu hyvin paljon sen tekijään, joten viittausten merkityksen tulkinta pohjaa hyvin pitkälti omiin tulkinnallisiin kykyihini.

Tulevaisuudessa raamatullisen intertekstuaalisuuden tutkimusta voisi laajentaa useampien bändien kappaleiden tutkimiseen. Suomalaisessa metallimusiikissa raamatullisen aineksen käyttö on monipuolista, joten muidenkin kuin Mokoman sanoitusten tutkiminen ja eri yhtyeiden sanoitusten vertailu voisi olla hedelmällistä. Tällaisia suomenkielisiä metallimusiikin genreen kuuluvia yhtyeitä voisivat olla esimerkiksi CMX, Stam1na ja Turmion Kätilöt sekä näiden lisäksi lukuisat tuntemattomammat raskasta musiikkia luovat yhtyeet. Suomenkielisen metallimusiikin sanoituksia on tutkittu varsin vähän, joten monien yhtyeiden, kappaleiden ja albumien kohdalla on vielä paljon mahdollisuuksia hyvinkin monipuolisen tutkimuksen tekoon. Myös Mokoman sanoitusten kohdalla on mahdollisuuksia vielä hyvin moninaisen tutkimuksen ja analyysin tekoon tai esimerkiksi laajempaan intertekstuaalisuuden tarkasteluun.

LÄHTEET

- Allen, Graham 2000: *Intertextuality*. Lontoo: Routledge.
- Annala, Marko 2018: *Paasto*. Helsinki: Like.
- Fairclough, Norman 1992: *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- 2003: *Analysing Discourse. Textual analysis for social research*. New York: Routledge.
- Gee, James Paul 2011: *An Introduction to Discourse Analysis. Theory and method*. New York: Routledge.
- Halonen, Emma 2020: *Dystopian piirteet StamInan rocklyriikassa albumeilla Viimeinen Atlantis ja Elokuutio*. Maisterintutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Hangasmaa, Laura 1997: ”Jerusalem urheilutalossa oli sellaiset rutiinibileet” Raamatulliset alluusiot Juice Leskisen rocklyriikassa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Heikkinen, Vesa 2012: Diskurssi. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi: Tekstilajitutkimuksen käsikirja*. s. 94–99. Helsinki: Gaudeamus.
- Heikkinen, Vesa; Lauerma, Petri & Tiililä, Ulla 2012a: Intertekstuaalisuus. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi: Tekstilajitutkimuksen käsikirja*. s. 100–111. Helsinki: Gaudeamus.
- 2012b: Kolme näkökulmaa intertekstuaalisuusanalyysiin. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.), *Genre-analyysi: Tekstilajitutkimuksen käsikirja*. s. 255–270. Helsinki: Gaudeamus.
- Honkavuori, Reetta 2019: *Sanoitusten merkitys nuorten musiikin kuuntelussa*. Maisterintutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Häkkinen, Kaisa 1994: *Agricolasta nykykieleen : suomen kielen historia*. Porvoo, Helsinki, Juva: WSOY.
- Ikola, Osmo 1992: Raamatun vaikutus kirjasuomeen. – Jussi Nuorteva (toim.), *Biblia 350: Suomalainen Raamattu ja Suomen kulttuuri*. s. 51–59. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Immonen, Tenho 1999: *Niinhän on maailma kirjoitettu. Hectorin laulutekstien tekstienvälisyydestä*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Jarva, Vesa 2017: *Intertekstuaalisuus Eppu Normaalin kappaleessa Murheellisten laulujen maa*. Suomalaisen kirjallisuuden ABC.
- Kahn-Harris, Keith 2009: End of the World Music: Is Extreme Metal the Sound of the Apocalypse? – John Walliss & Kenneth G. C. Newport (toim.), *The End All Around Us: Apocalyptic Texts and Popular Culture*. s.22–42. New York: Routledge.
- Korpua, Jyrki 2016: *Alussa oli sana: Raamattu ja kirjallisuus*. Helsinki: BTJ Finland Oy.
- Kristeva, Julia 1993: *Puhuva subjekti – tekstejä 1967–1993*. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Lehikoinen, Tiina 2007: Runo puheena ja runon puhujat. – Siru Kainulainen, Kaisu Kesonen & Karoliina Lummaa (toim.), *Lentävä hevonen. Välineitä runoanalyysiin*. s. 213–237. Tampere: Vastapaino.
- Lukkarinen, Ilppo 2006a: *Metallimusiikki paperilla – Diskurssianalyysi Juho Juntusen artikkelista raskas metalli*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- 2006b: Raskaan metallin diskurssit – Metallimusiikki suomalaisessa rock-kirjoittelussa 2000-luvulla. – Markus Mantere, Simo Mikkonen, Ilppo Lukkarinen & Pekka Suutari (toim.), *Etnomusiikologian vuosikirja 18*. s. 33–55.
- Luodonpää-Manni, Milla; Hamunen, Markus & Konstenius, Reetta 2020: Tutkimuksen käytäntö. – Milla Luodonpää, Markus Hamunen, Reetta Konstenius, Matti Miestamo, Uspo Nikanne & Kaius Sinnemäki (toim.), *Kielentutkimuksen menetelmiä I–IV*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
- Maakanen, Satu 2007: *Runo lukiolaisten silmin: Tulkintoja ja merkityksenantoja 2. ja 3. vuoden opiskelijoiden lukukokemuskertomuksista sekä näkökulmia lukion runoudenopetukseen*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Makkonen, Anna 2006: Onko intertekstuaalisuudella mitään rajaa?. – Auli Viikari (toim.), *Intertekstuaalisuus – suuntia ja sovelluksia*. s. 9–30. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Mokoma. <https://www.mokoma.com/>. 4.12.2020
- Oksanen, Atte 2007: Lyriikka populaarimusiikin tutkimuskohteena. – Marko Aho & Antti-Ville Kärjä (toim.), *Populaarimusiikin tutkimus*. s. 159–178. Tampere: Vastapaino.
- Parry, Christoph 1998: ”Nimi Osip tulee sinua vastaan” – Paul Celanin Niemandrose tekstien ja runoilijoiden kohtauspaikkana. – Liisa Saariluoma & Merja-Leena Hakkarainen (toim.), *Interteksti ja konteksti*. s.82–104. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Partanen, Heidi 2007: *Hyge, Sage ja Tuge - osa mäntistöä: Lempinimet Mokoma-yhtyeen kiertuepäiväkirjoissa*. Helsingin yliopisto.
- 2010: *Mokoma-yhtyeen karjalainen identiteetti*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.

- Pälli, Pekka & Lillqvist, Ella 2020: Diskurssianalyysi. – Milla Luodonpää, Markus Hamunen, Reetta Konstenius, Matti Miestamo, Uspo Nikanne & Kaius Sinnemäki (toim.), *Kielentutkimuksen menetelmiä I–IV*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Saariluoma, Liisa 1998: Saatteeksi. – Liisa Saariluoma & Marja-Leena Hakkarainen (toim.), *Interteksti ja konteksti*. s. 7–12. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Saaristo, Kimmo 2003: Sittenkin vain rock 'n' rollia. – Kimmo Saaristo (toim.), *Hyvää paha rock 'n' rollia – sosiologisia kirjoituksia rockista ja rockkulttuurista*. s. 7–18. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Solin, Anna 2006: Genre ja intertekstuaalisuus. – Anne Mäntynen, Susanna Shore & Anna Solin (toim.), *Genre – tekstilaji*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Tammi, Pekka 1991: Tekstistä, subtekstistä ja intertekstuaalisista kytkennöistä. Johdatus Kiril Taranovskin analyysimetodiin. – Auli Viikari (toim.), *Intertekstuaalisuus – suuntia ja sovelluksia*. s. 59–103. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Vilminko, Marleena 2017: *”Tuulipuvun tuolla puolen jossain on maa”*: avoin intertekstuaalisuus Ismo Alangon rocklyriikassa. Maisterintutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Vuorikuru, Silja 2012: *Kauneudentemppelin ovella: Aino Kallaksen tuotanto ja raamatullinen subteksti*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto.
- Walser, Robert 1993: *Running with the Devil: Power, Gender, and Madness in Heavy Metal Music*. Hanover: University Press of New England.

AINEISTOLÄHTEET

- Mokoma 2001: *Mokoman 120 päivää*. EMI Finland.
- Mokoma 2018: *Hengen pitimet*. Sakara Records.
- Mokoma 2015: *Elävien kirjoihin*. Sakara Records.
- Raamattu* 1992. Helsinki: Kirjapaja, Suomen kirkon sisälähetysseura.

LIITTEET

LIITE 1

Koiruoho (Mokoman 120 päivää, 2001)

Piiskasi naamaani rakeet
Repi tuuli hiukseni
Maa paloi allani
Ja poltti rakoille jalkani
Otin tyynesti vastaan sen kaiken
Sillä olinhan sen ansainnut
Ymmärsin miksi suureni valo
Pakoon silti en lähtenyt

Ja sen valon nimi oli koiruoho
Ja sen valon nimi oli koiruoho
Ja sen valon nimi oli koiruoho
Ja sen valon nimi oli koiruoho

Savu täytti keuhkoni
Ja vesi muuttui vereksi
Jättimäisten heinäsirkkujen
Ryske minua piinasi
Olisin vain halunnut kuolla
Mutta kuolema pakeni
Ymmärsin miksi suureni valo
Pakoon siltä en ehtinyt

LIITE 2

Mutta minulta puuttuisi rakkaus (Elävien kirjoihin, 2015)

lyhty sammunut pääni päällä
ei yksikään ajatus elä
kipu esittäytyy ystävänä
on aina vain lähempänä
vaalin sitä rakkaudella
sillä ei ole minulla toista
huokaan hiljaa eikä kukaan vastaa
päivät seuraavat toinen toistaan

ja minä odotan jotain tapahtuvan
ja minä odotan jonkun saapuvan

onko jossain minulle koti
johon joku minua kaipaa

muistelen aikaa jolloin vielä
nauroin ja tunsin vihaa

nyt olen kehys vailla kangasta
luuta ja heikkoa lihaa

ja minä odotan jotain tapahtuvan

onko jossain minulle koti
johon joku minua kaipaa
ryntääkö joku syliin jos olen ollut
poissa pitkän aikaa
itkeekö joku jos kuulee minun kuolleen pois
huomaako edes kukaan
onko haudallani kynttilöitä
kukkia saanko mukaan

LIITE 3

Seitsemän sinetin takana (Mokoman 120 päivää, 2001)

Ihmeille pienille tahtoisin taputtaa
Muttei vasen käteni tavoita oikeaa
Tahtoisin edessäni nöyrästi kumartaa
Mutta polvistuessani odotan kruunaajaa
Kultaa ja kunniaa

Seitsemän sinetin takana on viisaus

Maanpiiri pullollaan totuudenpuhujaa
Jotka auliisti jakavat elämänneuvojaan
Tavoittaa silmä mykän kyltti kaulassaan
Sanoo; totuuden kuulee vain
Hiljaisuudessa
Lähellä sydäntä

Seitsemän sinetin takana on viisaus

(...ja viisauden takana on hulluus
ja hulluuden takana on kuva
ja kuvan takana on Jumala)

Raivoni joka suuntaan haluan osoittaa
Suuttuessani potkaisen suurta katajaa
Lumikasan alta nousen, suurta vakavaa
Puuta katson, näin se minua opettaa
Saa paha palkkansa

Seitsemän sinetin takana on viisaus
Jota en/et/ei tavoita koskaan

LIITE 4

Tahdon ihmeet takaisin (Hengen pitimet, 2018)

anna minun kaikki kestää
kantaa minkä sielu sietää
lupaan olla arvoisesi
pitää sanani
anna minun kaikki kestää
kantaa minkä sielu sietää
lupaan olla arvoisesi
pidän sanani

taivas auetkoon
sydän toisen tuntekoon
korvat haljetkoon
pensaat meille puhukoon
vedet puhjetkoon
valaat meitä kantakoon
jospa viimeinkin
saisin ihmeet takaisin

olen ollut surullinen
en mahda mitään luonnolleni
lupaan olla arvoisesi
jos pyyhit suruni
olen ollut surullinen

taivas auetkoon
sydän toisen tuntekoon
korvat haljetkoon
pensaat meille puhukoon
vedet puhjetkoon
valaat meitä kantakoon
jospa viimeinkin
saisin ihmeet takaisin

anna minun kaikki kestää
kantaa minkä sielu sietää

lupaan olla arvoisesi

auetkoon
sydän toisen tuntekoon
korvat haljetkoon
pensaat meille puhukoon
vedet puhjetkoon
valaat meitä kantakoon
jospa viimeinkin
saisin ihmeet takaisin
tahdon ihmeet taikaisin

LIITE 5

Uusi Aatami, Uusi Eeva (Uusi Aatami, Uusi Eeva -single, 2004)

Ihailen kasvojasi
Hymyilet pehmeästi
On meidät luotu tänne uudestaan
Tekemään ajasta ain parempaa

Sinä katselet minua - etkä saa!
Minä katselen sinua - enkä saa!
Voiko missään noin kauniissa - emme saa!
Olla lainkaan pahuutta - me emme saa samoja virheitä toistaa!

Näen sen silmistäsi
Nyt jokin on hullusti
Kuiskaat korvaan hiljaa kysyen:
Jaatko kanssani salaisuuden?

Sinä katselet minua - etkä saa!
Minä katselen sinua - enkä saa!
Voiko missään noin kauniissa - emme saa!
Olla lainkaan pahuutta - me emme saa samoja virheitä toistaa!